

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

PSIHOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 30. avgust 2012

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1

1. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.1	<p>Opredelitev socialnega zaznavanja: Socialno zaznavanje je proces zaznavanja in presojanja drugih ljudi, samih sebe, socialnih odnosov in socialnih situacij.</p> <p>Napaka socialnega zaznavanja iz besedila naloge: napaka prvega vtisa</p> <p>Značilnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – oblikuje se ob prvem srečanju ali prvih informacijah o nekem človeku; – vpliva na naše zaznavanje in presojanje tega človeka ob ponovnih srečanjih ali novih informacijah; – je zelo trdovratna in se težko spremeni. 	
2. raven	opredelitev socialnega zaznavanja, prepoznana napaka in navedeni 2 značilnosti	4
	opredelitev socialnega zaznavanja, prepoznana napaka in navedena 1 značilnost	3
1. raven	opredelitev socialnega zaznavanja in prepoznana napaka ali prepoznana napaka in navedena 1 značilnost	2
	opredelitev socialnega zaznavanja ali prepoznana napaka ali navedena 1 značilnost	1
1.2	<p>Navedeni, opisani in s primerom ponazorjeni drugi dve napaki socialnega zaznavanja: Halo učinek:</p> <ul style="list-style-type: none"> – napaka, ko na podlagi ene opažene osebnostne lastnosti človeku pripišemo še druge, podobne lastnosti, npr.: Andreja je ob opazovanju Blaža pomislila, da je gotovo zelo samotarski, vedno nezadovoljen in pesimističen ... človek. – na osnovi splošnega vtisa (mnenja) sklepamo o posamezni lastnosti, npr.: Ker je Andreji prijateljica opisala Blaža kot družabnega in zabavnega, se ji je zdel kljub njegovemu trenutnemu razpoloženju prijeten in zanimiv fant. <p>Napaka simpatije:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nekoga presojava na podlagi tega, ali nam je simpatičen ali nesimpatičen, in pri tem nehote ne zaznavamo njegovih slabih oziroma dobrih lastnosti, npr.: Andreji se je Blaž zdel zelo čeden in prijeten, zato je njegovo zadržanost zaznavala kot prijazno nevsiljivost, čemernost pa kot otožno zasanjanost ... <p>OPOMBA: Če kandidat navede, opiše in ustrezno ponazori katero drugo napako socialnega zaznavanja (npr. logična napaka, osebna enačba ...), se odgovor upošteva kot pravilen.</p>	
4. raven	<p>navedeni, opisani in ponazorjeni 2 napaki socialnega zaznavanja</p> <p>OPOMBA: Ponazoritev se mora nanašati na Andrejino razmišljanje. Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od celovitosti opisa napake in ponazoritve s primerom.</p>	3–4
3. raven	navedena, opisana in ponazorjena 1 napaka socialnega zaznavanja ali navedeni in opisani 2 napaki socialnega zaznavanja	2
	navedena in opisana 1 napaka ali navedeni 2 napaki socialnega zaznavanja	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.3	<p>Presoja posledic napak v socialnem zaznavanju, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – socialno zaznavanje je navadno vzajemno; naše zaznavanje drugih vpliva na podobno zaznavanje nas pri drugih; – zaznavanje je subjektivno, pogosto preveč pozitivno ali preveč negativno; – napačna zaznava vpliva na medsebojne odnose; povzroča lahko pretirano zaupljivost ali odklanjanje posameznikov in skupin; – socialno zaznavanje je značilno tudi v zaznavanju samega sebe in je lahko neustrezno v posameznih okoliščinah; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Načini za zmanjšanje napak v socialnem zaznavanju, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pogovor s človekom oziroma dodatno zbiranje informacij o njem; – primerjanje izjav več ljudi o posamezniku; – opazovanje človeka v različnih okoliščinah; – zavedanje in opozarjanje samega sebe o možnosti napak v socialnem zaznavanju; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	presoja 3 posledic socialnega zaznavanja in navedena 2 načina za njihovo zmanjšanje ali obratno (2 posledici in 3 načini)	4
	presoja 2 posledic socialnega zaznavanja in naveden 1 način za njihovo zmanjšanje ali obratno (1 posledica in 2 načina)	3
5. raven	presoja 1 posledice socialnega zaznavanja in naveden 1 način za njihovo zmanjšanje ali 2 presoji ali 2 načina za zmanjšanje	2
	presoja 1 posledice socialnega zaznavanja ali naveden 1 način za njihovo zmanjšanje	1

2. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.1	<p>Opredelitev vprašalnika: tehnika za pridobivanje podatkov, pri kateri so vprašanja postavljena v pisni obliki; tehnika, pri kateri spraševanci sami berejo vprašanja in nanje odgovarjajo. OPOMBA: Zadostuje 1 opredelitev.</p> <p>Poimenovanje tipov vprašanj: vprašanja zaprtega, odprtega in kombiniranega tipa</p> <p>Opis:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zaprti tip: postavimo vprašanje in zapišemo možne odgovore, med katerimi oseba izbira, – odprti tip: postavimo vprašanje, na katero oseba prosto odgovarja, – kombinirani tip: postavimo vprašanje, zapišemo možne odgovore, če želi, oseba sama dopiše odgovor. 	
2. raven	opredelitev vprašalnika, poimenovanje in opis 2 tipov vprašanj	4
	opredelitev vprašalnika, poimenovanje 2 tipov vprašanj, opis 1 tipa	3
1. raven	pomanjkljiva opredelitev vprašalnika, poimenovanje in opis 1 tipa vprašanj ali opredelitev vprašalnika, poimenovanje 2 tipov vprašanj	2
	pomanjkljiva opredelitev vprašalnika ali poimenovanje 2 tipov vprašanj ali opis 2 tipov vprašanj	1
2.2	<p>Primeri vprašanj odprtega tipa zahtevajo, da kandidat sam napiše odgovor, npr.: Napišite, zakaj gledate grozljivke: _____</p> <p>Primeri vprašanj zaprtega tipa zahtevajo, da kandidat izbere med ponujenimi odgovori, npr.: Kako pogosto gledate grozljivke: a) nikoli b) redko c) občasno d) pogosto</p> <p>Primeri vprašanj kombiniranega tipa zahtevajo, da kandidat izbere med ponujenimi odgovori, če pa mu nobena izmed danih možnosti ne ustreza, oblikuje svoj odgovor, npr.: Zakaj gledate grozljivke? a) Jih ne gledam. b) Ker jih gledajo prijatelji. c) Ker ni nič boljšega na programu. d) Ker je v njih veliko akcije. e) Drugo (dopišite, zakaj): _____</p> <p>Razlaga, zakaj je introspekcija specifična za psihologijo: ker psihologija proučuje doživljanje; duševne procese ...; ker lahko samo človek introspektivno opazuje sebe</p>	
4. raven	ustrezna primera za 2 tipa vprašanj in ustrezna razlaga OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti odgovorov. Če se primeri vprašanj ne nanašajo na gledanje grozljivk, je odgovor ocenjen na 3. ravni.	3–4
3. raven	ustrezna primera za 2 tipa vprašanj ali ustrezen primer za 1 tip vprašanj in ustrezna razlaga	2
	ustrezen primer za 1 tip vprašanj ali ustrezna razlaga	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.3	<p>Prednosti uporabe introspekcije s pojasnitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omogoča spoznavanje notranjega doživljanja, ker z drugimi metodami ne moremo spoznati misli, čustev, motivov ...; – omogoča, da laže razumemo doživljanje drugih ljudi, če vemo, kaj smo mi doživeli v podobnih okoliščinah; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Pomanjkljivosti uporabe introspekcije s pojasnitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – je subjektivna metoda, ker jo lahko uporabi le vsak pri samem sebi; – je nepreverljiva, ker se lahko oseba laže o svojem doživljanju; – je ni mogoče uporabiti, če oseba ne zna govoriti ali pisati (npr. pri majhnih otrocih); – če smo pod vplivom močnih čustev, ne moremo poročati o svojem čustvovanju; če se osredotočamo na poročanje, čustva izgubijo svojo ostrino ...; – če imamo prereven besedni zaklad, ne moremo opisati svojega doživljanja; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	4 presoje s pojasnitvami (zajete prednosti in pomanjkljivosti)	4
	3 presoje s pojasnitvami (zajete prednosti in pomanjkljivosti)	3
5. raven	2 presoji s pojasnitvama	2
	2 presoji ali 1 presoja s pojasnitvijo	1

3. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.1	<p>Pomnjenje: ohranjanje gradiva v spominu; proces usvajanja, ohranjanja in obnavljanja gradiva</p> <p>Pozabljanje: brisanje gradiva iz spomina</p> <p>Ugotovitev: ponazarja količinske (kvantitativne) spremembe</p>	
2. raven	<p>opredeljena oba procesa in ustrezna ugotovitev vrste sprememb</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opredelitve obeh procesov. Npr. opredelitev pozabljanja je manj kakovostna, če kandidat zapiše, da gre za proces, ki je nasproten ohranjanju gradiva v spominu.</p>	3–4
1. raven	opredeljena oba procesa ali opredeljen en proces in ustrezna ugotovitev vrste sprememb	2
	opredeljen en proces ali ustrezna ugotovitev vrste sprememb	1
3.2	<p>Ugotovitev: zgornja slika ponazarja vsebinske (kvalitativne) spremembe</p> <p>Razlaga: spremembe povzročajo želja po osmišljanju gradiva in povezovanju z že znanim gradivom</p> <p>Opis drugih vsebinskih sprememb pri vidnem gradivu, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – spremeni se pomen slike, ker nekatere podrobnosti izginejo, pojavijo pa se novi elementi, ki so v skladu s pričakovanji in izkušnjami opazovalcev; – spominske "luknje" se dopolnijo z vsebinami, ki so v skladu z izkušnjami in znanjem preizkušancev; – slike postanejo izraz logike, kulture in vsakdanjega življenja proučevancev; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca, npr. asociacije, s katerimi si poskušamo sliko zapomniti na podlagi poznanega, nas zavedejo ... <p>OPOMBA: Če kandidat navaja spremembe zgolj za besedno gradivo, se odgovor oceni na 3. ravni.</p>	
4. raven	ugotovitev in razlaga ter navedba 2 sprememb	4
	ugotovitev in razlaga ter navedba 1 spremembe ali ugotovitev in navedba 2 sprememb	3
3. raven	ugotovitev in razlaga ali ugotovitev in navedba 1 spremembe	2
	ugotovitev ali navedba 1 spremembe	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.3	<p>Predlogi načinov za izboljšanje zapornitve z utemeljitvami, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ponavljanje: če vsebino večkrat ponavljamo, se bolj vtisne v spomin in si jo bolje zapornimo; – asociacije: če ustvarimo močne asociacije, z njimi lažje prikličemo naučene vsebine; – sprotno učenje, sistematično učenje: da se snov postopoma povezuje in uskladišči; da se utrdijo spominske sledi ...; – povezovanje snovi s prejšnjim znanjem: da skladiščimo novo znanje v obstoječe asociacijske mreže; – izpisovanje, podčrtovanje, povzemanje: da snov postane za nas bolj pregledna, da uredimo najpomembnejše podatke, ki jih uporabimo npr. kot ključne besede; – izdelovanje miselnih vzorcev: da z njihovo uporabo lažje organiziramo snov in si ustvarimo vidne predstave, ki nam pozneje olajšajo priklic iz spomina; – povečamo motivacijo: npr. če vemo, da bomo neko informacijo pozneje potrebovali, si jo bolje zapornimo; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>OPOMBA: Za vsak predlog zadostuje ena utemeljitev.</p>	
6. raven	presoja 3 načinov za izboljšanje zapornitve z utemeljitvami	4
	presoja 2 načinov za izboljšanje zapornitve z utemeljitvama	3
5. raven	presoja 2 načinov za izboljšanje zapornitve, 1 utemeljen	2
	presoja 2 načinov za izboljšanje zapornitve brez utemeljitve ali presoja 1 načina za izboljšanje zapornitve z utemeljitvijo	1

4. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke						
4.1	<p>Opredelitev predsodkov: Predsodki so neutemeljena stališča do socialnih skupin z močno poudarjeno čustveno komponento.</p> <p>OPOMBA: Opredelitev predsodkov je ustrezna, če vključuje pojma: neutemeljenost (neupravičenost, napačnost) in (negativna, močna) čustva.</p> <p>Vrsti predsodkov: – spolni predsodki, predsodek do žensk (Miha), – rasni predsodki (Tadej).</p>							
2. raven	opredelitev in prepoznani obe vrsti predsodkov	4						
	opredelitev in prepoznana 1 vrsta predsodkov	3						
1. raven	pomanjkljiva opredelitev in prepoznana 1 vrsta predsodkov	2						
	pomanjkljiva opredelitev ali prepoznana 1 vrsta predsodkov OPOMBA: Opredelitev predsodkov je pomanjkljiva, če vključuje le en pojem (neutemeljenost ali čustva), npr. predsodki so neutemeljene sodbe, ali če je nepopolna, npr. predsodki so vrsta stališč.	1						
4.2	<p>Primeri vedenja, v katerem se kažejo predsodki, npr.:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Spolni predsodki</th> <th>Rasni predsodki</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> – Na prosto delovno mesto v podjetju raje sprejmejo moškega kakor žensko, čeprav oba izpolnjujeta razpisne pogoje (diskriminacija). – V EU so ženske na istih delovnih mestih še vedno slabše plačane od moških (diskriminacija). – V Afganistanu je nasilje do žensk kot manjvrednih bitij sprejemljivo, npr. če si ženska na ulici odkrije obraz, jo lahko doleti polivanje kisline po obrazu, tudi umori žensk iz časti niso redkost (nasilje). </td> <td> <ul style="list-style-type: none"> – Otroci zasmehujejo in dajejo vzdevke sošolcu, ki je temnopolt (ogovarjanje). – Starši nasprotujejo poroki svoje hčerke s fantom druge rase in trdijo, da tak zakon ne more biti srečen (izogibanje). – V 2. polovici 20. stoletja črnici v Južni Afriki niso smeli obiskovati istih univerz kakor belci ali uporabljati istih javnih prostorov, npr. restavracij, prevoznih sredstev, zdravstvenih domov (diskriminacija). </td> </tr> <tr> <td colspan="2">– Drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.</td> </tr> </tbody> </table>	Spolni predsodki	Rasni predsodki	<ul style="list-style-type: none"> – Na prosto delovno mesto v podjetju raje sprejmejo moškega kakor žensko, čeprav oba izpolnjujeta razpisne pogoje (diskriminacija). – V EU so ženske na istih delovnih mestih še vedno slabše plačane od moških (diskriminacija). – V Afganistanu je nasilje do žensk kot manjvrednih bitij sprejemljivo, npr. če si ženska na ulici odkrije obraz, jo lahko doleti polivanje kisline po obrazu, tudi umori žensk iz časti niso redkost (nasilje). 	<ul style="list-style-type: none"> – Otroci zasmehujejo in dajejo vzdevke sošolcu, ki je temnopolt (ogovarjanje). – Starši nasprotujejo poroki svoje hčerke s fantom druge rase in trdijo, da tak zakon ne more biti srečen (izogibanje). – V 2. polovici 20. stoletja črnici v Južni Afriki niso smeli obiskovati istih univerz kakor belci ali uporabljati istih javnih prostorov, npr. restavracij, prevoznih sredstev, zdravstvenih domov (diskriminacija). 	– Drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.		
Spolni predsodki	Rasni predsodki							
<ul style="list-style-type: none"> – Na prosto delovno mesto v podjetju raje sprejmejo moškega kakor žensko, čeprav oba izpolnjujeta razpisne pogoje (diskriminacija). – V EU so ženske na istih delovnih mestih še vedno slabše plačane od moških (diskriminacija). – V Afganistanu je nasilje do žensk kot manjvrednih bitij sprejemljivo, npr. če si ženska na ulici odkrije obraz, jo lahko doleti polivanje kisline po obrazu, tudi umori žensk iz časti niso redkost (nasilje). 	<ul style="list-style-type: none"> – Otroci zasmehujejo in dajejo vzdevke sošolcu, ki je temnopolt (ogovarjanje). – Starši nasprotujejo poroki svoje hčerke s fantom druge rase in trdijo, da tak zakon ne more biti srečen (izogibanje). – V 2. polovici 20. stoletja črnici v Južni Afriki niso smeli obiskovati istih univerz kakor belci ali uporabljati istih javnih prostorov, npr. restavracij, prevoznih sredstev, zdravstvenih domov (diskriminacija). 							
– Drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.								
4. raven	ustrezna primera vedenja za obe vrsti predsodkov	4						
	ustrezni 3 primeri vedenja (vključeni obe vrsti predsodkov) OPOMBA: Če kandidat ponazarja obe vrsti predsodkov z istim primerom vedenja, npr. ženska/črnci težje dobi zaposlitev, je ocenjen s 3 točkami.	3						
3. raven	ustrezna 2 primera vedenja (ne glede na vrsto predsodkov)	2						
	ustrezen 1 primer vedenja ali pomanjkljiva 2 primera vedenja OPOMBA: Pomanjkljiv primer je npr. diskriminacija črncev, nasilje, zbijanje šal ... Navedeno je splošno vedenje pri predsodkih in ne konkreten primer.	1						

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.3	<p>Presoje vzrokov oblikovanja predsodkov s pojasnitvijo, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – socializacija: npr. veliko predsodkov ima izvor v primarni socializaciji, otroci prevzemajo od staršev in medijskih modelov prve posplošene sodbe o socialnem svetu ...; predsodke prevzemamo tudi od vrstnikov, zaradi skupinske pripadnosti; ker so vrstniki referenčna skupina ..., – ekonomsko-politični vzroki: npr. ko se ekonomski položaj prevladujoče skupine slabša, so predsodki in diskriminacija do manjšinskih skupin v porastu; z večanjem brezposelnosti se razvijejo oz. okrepijo predsodki do priseljencev, ki "odjedajo delo"; porast predsodkov je odvisen od političnih razmer, saj lahko politične stranke krepijo predsodke, če je to v njihovo korist, npr. politika nacionalsocialistične stranke v Nemčiji pred 2. svetovno vojno ..., – frustracije: npr. ljudje frustracije, nezadovoljstvo in jezo s predsodki premestimo na pripadnike skupin, katerih družbena moč je še manjša od naše; nekatere družbene skupine uporabljamo kot "grešne kozle" ..., – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca: npr. vzgoja, negativne osebne izkušnje, modelno učenje, avtoritarna osebna struktura ..., z ustreznimi pojasnitvami. 	
6. raven	presoje 3 vzrokov s pojasnitvami	4
	presoji 2 vzrokov s pojasnitvama	3
5. raven	presoji 2 vzrokov z 1 pojasnitvijo	2
	presoja 1 vzroka s pojasnitvijo ali presoji 2 vzrokov brez pojasnitve	1

IZPITNA POLA 2

A) Naloge izbirnega tipa

Naloga	Odgovor
1	B
2	D
3	C
4	A

Naloga	Odgovor
5	A
6	B
7	C
8	B

Naloga	Odgovor
9	A
10	C
11	D
12	A

Naloga	Odgovor
13	D
14	B

Za vsak pravilen odgovor 1 točka.

Skupaj 14 točk

B) Strukturirani eseji**1. naloga**

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Temeljna čustva in okoliščine, v katerih se pojavijo:</p> <ul style="list-style-type: none"> – žalost: bolečina, ločitev od osebe, na katero je dojenček navezan; – strah: v novih okoliščinah, nenadni, močni dražljaji; – jeza: omejitev, preprečevanje gibanja; – veselje: odziv na pozitivne izkušnje; – druga temeljna čustva po presoji ocenjevalca, npr. gnus, presenečenje. 	
2. raven	navedba 4 temeljnih čustev in opisi okoliščin	4
	navedba 3 temeljnih čustev in opisi okoliščin	3
1. raven	navedba 3 temeljnih čustev in 2 opisa okoliščin	2
	navedba 2 temeljnih čustev in 1 opis okoliščine ali navedba 3 temeljnih čustev	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Oblike učenja čustev in pojasnitve</p> <ul style="list-style-type: none"> – Klasično pogojevanje: vzpostavi se povezanost med nevtralnimi dražljajem in (brezpogojnim) dražljajem, ki izzove čustvo. – Instrumentalno pogojevanje: socialno okolje nekatera čustva podkrepljuje (nagradi), nekaterih čustev ne podkrepi ali pa njihovo izražanje celo kaznuje. – Modelno učenje (posnemanje): otrok opazuje starše ali druge otroke in poveže izražanje čustev z določenimi okoliščinami; najprej čustva drugih sam podoživlja, pozneje v podobnih okoliščinah posnema. <p>Ponazoritev učenja čustva, npr.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Strah: otrok doživi strah, ko vstopi v čakalnico pri zdravniku, ker je povezal bolečino, ko je bil pri prejšnjem obisku cepljen, s čakalnico. – Veselje: otrok izraža veselje ob igri z roditeljem, roditelj se tudi sam smeji in tako še podkrepi otrokovo izražanje veselja. 	
4. raven	poimenovanje 3 oblik učenja čustev, pojasnitev 2 oblik učenja, 2 ponazoritvi učenja čustev	4–5
	OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti pojasnitev in ponazoritev. Kandidat lahko ponazori obliki učenja tudi z istim čustvom.	
3. raven	poimenovani 2 obliki učenja čustev, pojasnitev 2 oblik učenja, 2 ponazoritvi učenja čustev ali poimenovane 3 oblike učenja čustev, pojasnitev 1 oblike učenja, 2 ponazoritvi učenja čustev	3
	poimenovani 2 obliki učenja čustev, pojasnitev 1 oblike učenja, 1 ponazoritev učenja čustev ali poimenovani 2 obliki učenja čustev, 2 ponazoritvi učenja čustev	2
	poimenovana 1 oblika učenja čustev, pojasnitev 1 oblike učenja ali poimenovana 1 oblika učenja čustev, ponazoritev 1 oblike učenja ali 2 poimenovani obliki učenja čustev	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoje in pojasnitve vpliva družine v čustvenem razvoju otroka:</p> <p>Pozitivni vplivi, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – izraznost čustev v družini: vzpostavlja in razvija se odnos med starši in otroki; – med otrokom in starši se vzpostavlja čustvena navezanost: ta je podlaga za pozitivno doživljanje sebe, za razvoj čustvene zrelosti; – starši se pozitivno odzivajo na čustva otrok: s tem podkrepijo njihovo doživljanje in izražanje; – starši zadovoljujejo potrebe in želje, ki jih otrok sporoča z izražanjem čustev: s tem podkrepijo doživljanje in izražanje pri otroku; – dajejo otroku občutek čustvene varnosti in sprejetosti; – z odzivi na čustva starši otroku sporočajo, katera so manj in katera bolj zaželena, v katerih okoliščinah je njihovo izražanje zaželeno ali nezaželeno: otrok se uči uravnavanja čustev; primernosti izražanja čustva glede na okoliščine; razvija čustveno zrelost; – starši so model, v katerih okoliščinah je primerno izražati neko čustvo: otrok se uči, v katerih okoliščinah izražati neka čustva in kako; razvija čustveno zrelost; – starši služijo kot model pestrosti in odprtosti v čustvovanju: otrok se uči izražati vsa čustva, pozitivna in negativna; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Negativni vplivi, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – čustvena hladnost staršev: preprečuje vzpostavljanje kakovostnega odnosa med starši in otroki, čustvene navezanosti, čustvene zrelosti; – prikrivanje čustev: otrok ne ve, kaj starša doživljata, ne more se učiti raznovrstnosti čustvovanja; – starši kaznujejo (ne odobravajo) čustva, ki so socialno nezaželena: otrok se uči spolno stereotipnega čustvovanja (fantki ne jočejo); potlači svoja prava čustva; – neprimerni vzgojni stil: starši lahko zavirajo izražanje čustev ali pretirano dopuščajo čustvene izbruhe in tako pri otroku preprečujejo ustrezno uravnavanje lastnih čustev; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	5 presoj in pojasnitev vplivov družine (3 pozitivni in 2 negativna vidika ali obratno)	5
	4 presoje in pojasnitve vplivov družine (2 pozitivna in 2 negativna vidika)	4
5. raven	3 presoje in pojasnitve vplivov družine (vključeni pozitivni in negativni vidiki)	3
	2 presoji in pojasnitvi vplivov družine ali 3 presoje	2
	1 presoja in pojasnitev ali 2 presoji	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2012, str. 9.

2. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Poimenovanje in opis ustrezne vrste mišljenja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – realistično mišljenje: kombiniranje stvarnih dejstev; prevladujejo objektivne, stvarne informacije – induktivno mišljenje: sklepanje s posamičnega na splošno; posplošitve izhajajo iz specifičnih informacij in opazovanj – konkretno mišljenje: prevladuje uporaba zaznav, predstav in konkretnih pojmov 	
2. raven	poimenovane in opisane vse 3 ustrezne vrste mišljenja	4
	poimenovane 3, opisani 2 ustrezni vrsti mišljenja	3
1. raven	poimenovani in opisani 2 ustrezni vrsti mišljenja ali ustrezno poimenovane 3 vrste mišljenja	2
	poimenovana in opisana 1 ustrezna vrsta mišljenja ali ustrezno poimenovani 2 vrsti mišljenja	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazoritev posamezne vrste mišljenja s primerom iz šolskih okoliščin, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Realistično mišljenje mladostnik uporablja pri reševanju nalog iz naravoslovnih predmetov in matematike; pri iskanju prepričljivih dokazov za svoje trditve v debati pri psihologiji ... – Induktivno mišljenje se izraža v mladostnikovi ugotovitvi, da bo dobil neopravičeno uro, če bo motil potek pouka. Učitelj je tudi Blažu, Mihi in Jerneju, ki so kljub opozorilom klepetali med uro, dodelil ta vzgojni ukrep. – Konkretno mišljenje mladostnik uporablja, ko si pri učenju zgodovine pomaga z miselnim vzorcem ... <p>Ugotovitev vrste mišljenja, ki jo še uporabljamo v šolskem okolju, in ponazoritve, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Konvergentno mišljenje: dijak mora pri seminarski nalogi slediti določenim postopkom obdelave podatkov; naštetih mora npr. sedem Thurstonovih faktorjev inteligentnosti ... – Divergentno mišljenje: ko se dijak odloča za problem seminarske naloge, ima številne zamisli; dobljene rezultate poskuša interpretirati z več vidikov; kritično mora presoditi npr. prednosti in pomanjkljivosti Piagetove teorije razvoja mišljenja ... <p>OPOMBA: Kandidat lahko ponazori konvergentno ali divergentno mišljenje.</p>	
4. raven	ponazorjene 3 vrste mišljenja in ugotovitev še ene vrste mišljenja s ponazoritvijo OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od ustreznosti ponazoritev. Ponazoritve morajo biti iz šolskega okolja in pisanja seminarske naloge. Če so splošne, se odgovor oceni na 3. ravni.	4–5
3. raven	ponazorjeni 2 vrsti mišljenja in ugotovitev še ene vrste mišljenja s ponazoritvijo	3
	ponazorjeni 2 vrsti mišljenja ali ponazorjena 1 vrsta mišljenja in ugotovitev še ene vrste mišljenja s ponazoritvijo	2
	ponazorjena 1 vrsta mišljenja ali ugotovitev še ene vrste mišljenja s ponazoritvijo	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoja in pojasnitev povezanosti mišljenja z drugimi duševnimi procesi:</p> <p>čustvovanje</p> <ul style="list-style-type: none"> – močna čustva (pozitivna ali negativna) otežujejo učinkovitost mišljenja, ker zmanjšujejo zbranost in povečujejo subjektivnost; – šibka pozitivna čustva ugodno vplivajo na mišljenje, saj delujejo kot motivacija; – čustvovanje je neposredno povezano z mišljenjem, saj je sestavni del doživljanja številnih čustev kognitivna presoja okoliščin; – drugi smiselni odgovori; <p>motivacija</p> <ul style="list-style-type: none"> – prevelika motivacija lahko zavira ali popači mišljenje, saj povzroča miselne blokade ali pa sprejmemo rešitve, ki si jih želimo, in spregledamo napake v mišljenju; – če spremenimo mišljenje o neki zadevi, se običajno spremeni tudi motivacija; – če nismo motivirani, pogosto sploh ne razmišljamo ...; – drugi smiselni odgovori; <p>zaznavanje</p> <ul style="list-style-type: none"> – mišljenje vpliva na to, kaj in kako zaznavamo, saj naše misli usmerjajo pozornost; pri intenzivnem razmišljanju lahko popolnoma omejimo zaznavanje samo na to, kar nas zanima; – mišljenje je sestavni del stališč, stereotipov in predsodkov, pri čemer kognitivna komponenta usmerja naše zaznavanje in vpliva na to, katere dražljaje (informacije) bomo zaznavali in katere ne; – drugi smiselni odgovori; <p>učenje</p> <ul style="list-style-type: none"> – učenje pozitivno vpliva na mišljenje, saj predhodno znanje in izkušnje povečujejo učinkovitost mišljenja; – razne miselne veščine, ki se jih naučimo, vodijo do višjih ravni učenja, npr.: analiziranja, povezovanja, vrednotenja ...; – drugi smiselni odgovori. <p>OPOMBA: Zadostuje 1 pojasnitev vsake presoje.</p>	
6. raven	<p>presoja in pojasnitev povezanosti 3 duševnih procesov z mišljenjem</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti pojasnitve.</p>	4–5
5. raven	presoja 3 in pojasnitev povezanosti 2 duševnih procesov z mišljenjem	3
	presoja in pojasnitev povezanosti 2 duševnih procesov z mišljenjem	2
	presoja in pojasnitev povezanosti 1 duševnega procesa z mišljenjem ali presoja 2 duševnih procesov	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2012, str. 9.

3. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Navedba vrste potreb:</p> <ul style="list-style-type: none"> – homeostatično zadovoljujemo fiziološke (biološke) potrebe, – progresivno zadovoljujemo psihosocialne potrebe. <p>Opis obeh načinov zadovoljevanja potreb:</p> <ul style="list-style-type: none"> – homeostatično: porušeno psihofizično ravnovesje – potreba – dejavnost – zadovoljitev – vzpostavljeno ravnovesje, potreba izgine; – progresivno: po zadovoljitvi prvotne potrebe se ta potreba pojavi na višji ravni; isto potrebo zadovoljujemo na vedno višji ravni. 	
2. raven	<p>navedba obeh vrst potreb in opisana oba načina zadovoljevanja potreb</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opisov zadovoljevanja potreb. Če kandidat namesto navedbe vrste potreb našteva posamezne fiziološke in/ali psihosocialne potrebe, je ocenjen na 1. ravni</p>	3–4
1. raven	navedba obeh vrst potreb in opisan 1 način zadovoljevanja potreb ali opisana oba načina zadovoljevanja potreb	2
	navedba obeh vrst potreb ali opisan 1 način zadovoljevanja potreb	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Primer homeostatičnega zadovoljevanja potreb, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zaradi primanjkljaja tekočine v organizmu postanemo žejni – pojavi se potreba po tekočini. Popijemo tekočino, in ko smo je popili dovolj, je žeja odpravljena. – Ko imamo poln mehur, se pojavi potreba po odvajanju tekočine. Po uriniranju je potreba zadovoljena oz. odpravljena, počutimo se dobro. <p>Primer progresivnega zadovoljevanja potreb, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Želimo izvedeti podatke o značilnostih in delovanju najnovejšega modela mobilnega telefona. Potrebo po znanju zadovoljimo tako, da poiščemo podatke o tem telefonu na internetu. Vendar želimo izvedeti še več in gremo k svojemu mobilnemu operaterju ter si tam podrobneje ogledamo telefon. Nato prosimo prodajalca, da nam da dodatne informacije, ki nas zanimajo o delovanju tega modela telefona. – Jernej se že dlje časa dejavno ukvarja z atletiko in si je nadvse želel uspeti. Potrebo po uspehu je zadovoljil pred petimi leti, ko je dosegel prvo mesto na lokalnem tekmovanju. Po tej zmagi je zvišal svoj cilj – želel je uspeti na državnem tekmovanju. Najprej je dosegel tretje mesto, nato je želel postati državni prvak. Cilj je dosegel, zdaj pa si želi postati evropski prvak. <p>OPOMBA: Kandidat lahko ponazori homeostatični način tudi z zadovoljevanjem katere od nižjih psihosocialnih potreb (npr. potrebe po varnosti).</p>	
4. raven	<p>ustrezna 2 primera homeostatičnega zadovoljevanja in 2 primera progresivnega zadovoljevanja potreb</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti opisov primerov.</p>	4–5

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
3. raven	ustrezni 3 primeri zadovoljevanja potreb, zajeta sta oba načina zadovoljevanja	3
	ustrezen 1 primer homeostatičnega zadovoljevanja in 1 primer progresivnega zadovoljevanja potreb	2
	ustrezen 1 primer za en način zadovoljevanja potreb	1
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Posledice nezadovoljitve potreb s pojasnitvami pri homeostatičnem zadovoljevanju, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – telesne okvare: če premalo pijemo, dehidriramo, okvarijo se ledvica, pojavi se suha koža ...; – življenjska ogroženost, smrt: če ne jemo dovolj, pomanjkanje hrane povzroči poslabšano delovanje organizma, organske okvare, smrt ...; – stres: če ni zadovoljena potreba po počitku, lahko doživljamo stres, npr. smo nerazpoloženi, razdražljivi, slabo se počutimo ...; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. <p>Posledice nezadovoljitve potreb s pojasnitvami pri progresivnem zadovoljevanju, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nezadovoljstvo: če nimamo prijateljev, naklonjenosti, ljubezni ..., smo nezadovoljni, nesrečni v življenju ...; – negativna samopodoba: če ne zadovoljimo potrebe po ugledu, imamo slabo mnenje o sebi, občutje manjvrednosti ...; – upad motivacije: če smo neuspešni v navezovanju socialnih stikov, upade motivacija za nadaljnje poskuse ...; – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca. 	
6. raven	presoja 3 posledic nezadovoljitve pri homeostatičnem in 2 posledic nezadovoljitve pri progresivnem zadovoljevanju potreb s pojasnitvami ali obratno	5
	presoja 2 posledic nezadovoljitve pri homeostatičnem in 2 posledic nezadovoljitve pri progresivnem zadovoljevanju potreb s pojasnitvami	4
5. raven	presoja 3 posledic nezadovoljitve potreb s pojasnitvami ne glede na način zadovoljevanja	3
	presoja 2 posledic nezadovoljitve potreb s pojasnitvama ne glede na način zadovoljevanja ali presoja 3 posledic brez pojasnitev	2
	presoja 1 posledice nezadovoljitve potreb s pojasnitvijo ali presoja 2 posledic brez pojasnitev	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2012, str. 9.

4. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p>ZNANJE</p> <p>Poimenovanje še drugih dveh dimenzij osebnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nevroticizem (čustvena labilnost) – čustvena stabilnost – psihoticizem – nepsihoticizem <p>Osebnostne lastnosti za pole dimenzij:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nevroticizem (čustvena labilnost): tesnoba, občutja krivde, nizko samospoštovanje, nesrečnost ... – čustvena stabilnost: umirjenost, brezskrbnost, nadzor nad čustvi ... – psihoticizem: maskulinitet, neprilagojenost, agresivnost, neempatičnost ... – nepsihoticizem: podrelnost, prilagojenost, prijetnost ... <p>OPOMBA: Osebnostne lastnosti (poteze) za pole treh temeljnih dimenzij so navedene na str. 135 v učbeniku Uvod v psihologijo.</p>	
2. raven	2 temeljni dimenziji, naštetih 2 lastnosti za vsak pol dimenzije	4
	2 temeljni dimenziji, naštetih 1 lastnost za vsak pol dimenzije	3
1. raven	1 temeljna dimenzija, naštetih 1 lastnost za vsak pol dimenzije ali 2 temeljni dimenziji	2
	1 temeljna dimenzija, naštetih 1 lastnost	1
	<p>RAZUMEVANJE IN UPORABA</p> <p>Ponazoritve obnašanja osebe na potovanju s poli dimenzij, npr.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ekstravertna oseba: raje bo potovala v družbi kakor sama; iskala bo kraje, kjer je možnost zabave; ne bo je skrbelo, da se ji na potovanju lahko kaj zgodi ... – Introvertna oseba: ne bo se odločala za organizirana potovanja s skupino; iskala bo kraje, kjer je čim manj hrupa; zanimala jo bo kultura in zgodovina obiskanih krajev, ki jih bo najraje proučevala samostojno ... – Čustveno stabilna oseba: težave na potovanju je ne bodo spravile iz tira; ne bo je strah različnih nepredvidljivih dogodkov; na potovanju bo sproščena ... – Čustveno labilna oseba: pogosto se bo pritoževala nad hotelsko ponudbo; strah je bo letenja z letalom; s seboj bo vzela velike količine zdravil, da se ji kaj ne zgodi ... – Oseba z izraženim psihoticizmom: vodenje izleta bo prevzemala v svoje roke; zanimala jo bodo avanturistične počitnice; težje bo sprejemala različnost kultur in običajev drugod ... – Oseba z izraženim nepsihoticizmom: v skupini popotnikov ne bo opazna, prilagajala se bo odločitvam drugih; pomembno ji bo, da se drugi dobro počutijo, zato jih ne bo obremenjevala s svojimi težavami ... <p>OPOMBA: Upoštevamo tudi ponazoritve doživljanja osebe.</p>	
4. raven	ponazoritve obnašanja osebe na potovanju s poli vseh 3 dimenzij	4–5
	OPOMBA: Če kandidat le »obrača« vedenja, ko ponazarja pole posameznih dimenzij, je ocenjen s 4 točkami. Za vsak pol zadostuje 1 ponazoritev.	
3. raven	ponazoritve obnašanja osebe na potovanju s 4 poli	3
	ponazoritve obnašanja osebe na potovanju s 3 poli	2
	ponazoritve obnašanja osebe na potovanju z 2 poloma	1

Raven	Navodila za točkovanje	Točke									
	<p>SINTEZA IN VREDNOTENJE</p> <p>Presoja prednosti in pomanjkljivosti tipoloških in dimenzionalnih pojmovanj osebnosti:</p> <table border="1" data-bbox="323 383 1286 1120"> <thead> <tr> <th data-bbox="323 383 435 436"></th> <th data-bbox="435 383 874 436">Prednosti</th> <th data-bbox="874 383 1286 436">Pomanjkljivosti</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="323 436 435 728">Tipološko pojmovanje</td> <td data-bbox="435 436 874 728"> <ul style="list-style-type: none"> – manjše število temeljnih lastnosti – razvrščanje v tipe je preprosto, hitro – lahka primerjava med tipi, ki so opisani črno-belo – drugi odgovori po presoji ocenjevalcev </td> <td data-bbox="874 436 1286 728"> <ul style="list-style-type: none"> – le redko zasledimo čiste tipe – poenostavljanje osebnostne celote – tipi so prikazani preveč črno-belo – drugi odgovori po presoji ocenjevalcev </td> </tr> <tr> <td data-bbox="323 728 435 1120">Dimenzionalno pojmovanje</td> <td data-bbox="435 728 874 1120"> <ul style="list-style-type: none"> – lastnost kot dimenzija – določamo lahko izraženost lastnosti – možnost kvantitativnega ocenjevanja lastnosti – omogočena primerjava med ljudmi, saj so lastnosti močnejše ali šibkeje zastopane pri različnih ljudeh – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca </td> <td data-bbox="874 728 1286 1120"> <ul style="list-style-type: none"> – pretirano kvantificiran pristop – pretirano poudarjanje trajnosti, nespremenljivosti osebnostnih potez – slabše na področju razlage osebnosti – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca </td> </tr> </tbody> </table>		Prednosti	Pomanjkljivosti	Tipološko pojmovanje	<ul style="list-style-type: none"> – manjše število temeljnih lastnosti – razvrščanje v tipe je preprosto, hitro – lahka primerjava med tipi, ki so opisani črno-belo – drugi odgovori po presoji ocenjevalcev 	<ul style="list-style-type: none"> – le redko zasledimo čiste tipe – poenostavljanje osebnostne celote – tipi so prikazani preveč črno-belo – drugi odgovori po presoji ocenjevalcev 	Dimenzionalno pojmovanje	<ul style="list-style-type: none"> – lastnost kot dimenzija – določamo lahko izraženost lastnosti – možnost kvantitativnega ocenjevanja lastnosti – omogočena primerjava med ljudmi, saj so lastnosti močnejše ali šibkeje zastopane pri različnih ljudeh – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca 	<ul style="list-style-type: none"> – pretirano kvantificiran pristop – pretirano poudarjanje trajnosti, nespremenljivosti osebnostnih potez – slabše na področju razlage osebnosti – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca 	
	Prednosti	Pomanjkljivosti									
Tipološko pojmovanje	<ul style="list-style-type: none"> – manjše število temeljnih lastnosti – razvrščanje v tipe je preprosto, hitro – lahka primerjava med tipi, ki so opisani črno-belo – drugi odgovori po presoji ocenjevalcev 	<ul style="list-style-type: none"> – le redko zasledimo čiste tipe – poenostavljanje osebnostne celote – tipi so prikazani preveč črno-belo – drugi odgovori po presoji ocenjevalcev 									
Dimenzionalno pojmovanje	<ul style="list-style-type: none"> – lastnost kot dimenzija – določamo lahko izraženost lastnosti – možnost kvantitativnega ocenjevanja lastnosti – omogočena primerjava med ljudmi, saj so lastnosti močnejše ali šibkeje zastopane pri različnih ljudeh – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca 	<ul style="list-style-type: none"> – pretirano kvantificiran pristop – pretirano poudarjanje trajnosti, nespremenljivosti osebnostnih potez – slabše na področju razlage osebnosti – drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca 									
6. raven	presoja 2 prednosti in 1 pomanjkljivosti (ali obratno) za vsako pojmovanje osebnosti	5									
	presoja 1 prednosti in 1 pomanjkljivosti za vsako pojmovanje osebnosti	4									
5. raven	3 presoje (vključeni obe pojmovanji osebnosti)	3									
	2 presoji (vključeni obe pojmovanji osebnosti)	2									
	2 presoji (eno pojmovanje osebnosti)	1									

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2012, str. 9.